

PATVIRTINTA

Telšių rajono vietos veiklos grupės
valdybos 2012 m. sausio mėn. 12 d.
posėdžio protokolu Nr. 2012/1

**SPECIALIOSIOS TAISYKLĖS PAREIŠKĖJAMS, TEIKIANTIEMS VIETOS PROJEKTŲ
PARAIŠKAS PAGAL TELŠIŲ RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS VIETOS
PLĖTROS STRATEGIJOS „VIETOS PLĖTROS 2008–2014 METŲ STRATEGIJA“
II PRIORITETO „VIEŠOSIOS PASKIRTIES PASTATŲ ATNAUJINIMAS PRITAIKANT
JUOS BENDRUOMENĖS POREIKIAMS“ PRIEMONES „VIEŠOSIOS PASKIRTIES
PASTATŲ REKONSTRUKCIJA, REMONTAS, APLINKOS SUTVARKYMAS BEI NVO
MATERIALINĖS BAZĖS STIPRINIMAS“, „KAIMO VIETOVĖSE SVARBIŲ STATINIŲ
REKONSTRAVIMAS, REMONTAS“ IR „RELIGINIŲ OBJEKTŲ, JŲ STATINIŲ
KOMPLEKSŲ KAPITALINIS REMONTAS, RESTAURAVIMAS, ATKŪRIMAS,
AVARINĖS GRĖSMĖS ŠALINIMAS“
BEI III PRIORITETO „VIEŠOSIOS INFRASTRUKTŪROS SUTVARKYMAS
ATNAUJINANT IR IŠSAUGANT KAIMO KRAŠTOVAIZDŽIO IR KULTŪROS
PAVELDO KOMPONENTUS“ PRIEMONES „PRIEIGŲ PRIE VANDENS TELKINIŲ,
PARKŲ IR POILSIO ZONŲ ĮRENGIMAS IR SUTVARKYMAS“, „SPORTO AIKŠTYNŲ,
SALIŲ ĮRENGIMAS IR SUTVARKYMAS, MATERIALINĖS BAZĖS STIPRINIMAS“,
„KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ IŠSAUGOJIMAS“ IR „TRADICINIŲ AMATŲ
DIRBTUVIŲ, KIEMELIŲ KŪRIMAS“**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Specialiosios taisyklės pareiškėjams, teikiantiems vietos projektų paraiškas pagal vietos plėtros strategiją (toliau – Taisyklės) skirtos pareiškėjams, teikiantiems vietos projektų paraiškas Telšių rajono vietos veiklos grupės vietos plėtros strategijai (toliau – strategija) „Vietos plėtros 2008- 2014 metų strategija“ įgyvendinti.

2. Šios Taisyklės parengtos vadovaujantis Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 3D-578 (Žin., 2008, Nr. 126-4817; 2009, Nr.114-4869) (toliau – VPS administravimo taisyklės), Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ įgyvendinimo (LEADER metodu) taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. 3D-6 (Žin., 2009, Nr. 3-57; 2010, Nr. 32-1510, Nr. 82-4356; 2011, Nr. 3D-881) (toliau – Įgyvendinimo taisyklės), Bendrosiomis taisyklėmis pareiškėjams, teikiantiems vietos

projektų paraiškas pagal Telšių rajono vietos veiklos grupės vietos plėtros strategiją „Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija“, patvirtintomis Telšių rajono vietos veiklos grupės valdybos 2012 m. sausio 12 d. posėdžio protokolu Nr. 2012/1 (toliau – Bendrosios taisyklės).

II. SUTRUMPINIMAI IR SĄVOKOS

3. Taisyklėse vartojami sutrumpinimai ir sąvokos:

Agentūra – Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.

Agentūros TERPAS – Agentūros Kaimo plėtros ir žuvininkystės programų departamento Telšių paramos administravimo skyrius, adresu Pramonės g.5, LT-87101, Telšiai.

ES – Europos Sąjunga.

EŽŪFKP – Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai.

Programa – Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programa.

Ministerija – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.

VVG – vietos veiklos grupė (-ės).

Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais projekto paraiškos, verslo plano rengimo ir (arba) įgyvendinimo klausimais, kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę, statinio statybos sklypo inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų trasų inžinerinių, geodezinių, topografinių tyrinėjimų dokumentų) išlaidos, nekilnojamojo daikto įregistravimo ar duomenų apie nekilnojamąjį daiktą, į kurį investuojama įgyvendinant vietos projektą, atnaujinimo Nekilnojamojo turto registre išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų, statybos leidimo įsigijimo išlaidos, intelektinė veikla.

Didžiausiasis įkainis – įkainis, nustatytas vadovaujantis Tinkamų finansuoti išlaidų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemones didžiausiųjų įkainių nustatymo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. 3D-330 (Žin., 2007, Nr. [78-3158](#); 2008, Nr. [122-4638](#)), pagal kurį apskaičiuojama didžiausia mokėtina paramos suma. Didžiausiasis įkainis nustatomas litais be pridėtinės vertės mokesčio.

Kaimo bendruomenė – kaimo vietovės gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais. Kaimo bendruomenė, siekianti gauti finansinę paramą, turi Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo (Žin., 2004, Nr. [25-745](#)) arba Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo (Žin., 1996, Nr. [68-1633](#); 2004, Nr. [25-752](#)) nustatyta tvarka įsteigti bendruomeninę organizaciją, kurios paskirtis – per iniciatyvas įgyvendinti viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaimynystėje.

Kaimo vietovė – kaimas, miestelis ar miestas, kurio gyventojų skaičius neviršija šešių tūkstančių.

Lėšos vietos projektui įgyvendinti – pagal vietos projekto vykdymo sutartį vietos projektui įgyvendinti skiriamos lėšos iš paramos vietos plėtros strategijai įgyvendinti.

Neplaninė vietos projekto įgyvendinimo patikra vietoje – vietos plėtros strategijos vykdytojo nustatyta tvarka paskirtų atsakingų asmenų ir (arba) Agentūros atliekamas vietos projekto paraiškos, vietos projekto vykdytojo mokėjimo prašymo, vietos projekto įgyvendinimo ataskaitos duomenų ir dokumentų patikrinimas vietos projekto įgyvendinimo vietoje įtarus, kad pareiškėjo arba vietos projekto vykdytojo teikiama informacija yra netiksli, neišsami ar klaidinanti.

Parama vietos plėtros strategijai įgyvendinti (toliau – parama strategijai įgyvendinti) – EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšos iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, skirtos vietos plėtros strategijai įgyvendinti.

Paramos vietos plėtros strategijai įgyvendinti sutartis (toliau – paramos strategijai įgyvendinti sutartis) – paramos strategijai, įgyvendinamai pagal Programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, skyrimo sutartis.

Planinė vietos projekto įgyvendinimo patikra vietoje – vietos plėtros strategijos vykdytojo nustatyta tvarka paskirtų atsakingų asmenų ir (arba) Agentūros atliekamas vietos projekto paraiškos, vietos projekto vykdytojo mokėjimo prašymo, vietos projekto įgyvendinimo ataskaitos duomenų ir dokumentų patikrinimas vietos projekto įgyvendinimo vietoje.

Vietos plėtros strategija (toliau – strategija) – dokumentas, kuriame pateikta VVG teritorijos socialinės ir ekonominės situacijos ir gyventojų poreikių analizė, VVG misija, kaimo vietovių plėtros vizija, prioritetai, tikslai, jų įgyvendinimo priemonės, veiklos sritys ir rekomenduojami veiksmai naudojant vietovės išteklius, viešąją paramą ir telkiant VVG, kaimo bendruomenių ir kitų kaimo gyventojų pastangas.

Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpis (toliau – strategijos įgyvendinimo laikotarpis) – laikotarpis nuo paraiškos įgyvendinti strategiją užregistravimo Agentūroje dienos iki paskutinio mokėjimo prašymo pateikimo Agentūrai dienos, bet ne vėliau kaip iki 2015 m. rugsėjo 1 d.

Vietos plėtros strategijos administravimo patikra vietoje (toliau – strategijos patikra vietoje) – Agentūros darbuotojų atliekamas fizinis ir administracinis vietos plėtros strategijos vykdytojo administravimo lėšų panaudojimo ir suderinamumo su Agentūrai pateiktais dokumentais patikrinimas strategijos įgyvendinimo vietoje.

Vietos plėtros strategijos vykdytojas (toliau – strategijos vykdytojas) – VVG, kuri, pateikusi paraišką įgyvendinti strategiją, gauna arba yra gavusi paramą strategijai įgyvendinti.

Vietos projektas – pareiškėjo vietos veiklos grupei teikiamas, strategiją atitinkantis verslo planas ir (arba) vietos projekto paraiška, kuriuose nurodomi planuojamos veiklos tikslai, uždaviniai ir pagrindžiamos jiems įgyvendinti reikalingos išlaidos.

Vietos projekto paraiška – vietos plėtros strategijos vykdytojo parengtas dokumentas, kurį turi užpildyti ir strategijos vykdytojui pateikti pareiškėjas, siekiantis gauti lėšų vietos projektui įgyvendinti.

Vietos projekto vykdymo sutartis ([2 priedas](#)) – lėšų vietos projektui, įgyvendinamam pagal vietos plėtros strategiją, skyrimo trišalė sutartis, kuria nustatomos lėšų šiam projektui įgyvendinti išmokėjimo ir vietos projekto vykdymo sąlygos. Vietos projekto vykdymo sutarties šalys – strategijos vykdytojas, vietos projekto vykdytojas ir Agentūra.

Vietos projekto vykdytojas – pareiškėjas, kuris, pateikęs vietos projekto paraišką, gauna arba yra gavęs lėšų vietos projektui įgyvendinti.

Vietos valdžios atstovas – VVG teritorijoje veikiančios savivaldybės tarybos deleguotas asmuo, VVG valdymo organe, turinčiame sprendimų priėmimo teisę, atstovaujantis jį delegavusios savivaldybės interesams.

Vietos veiklos grupė – ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio valdymo organas, turintis sprendimų priėmimo teisę, atstovauja įvairių VVG teritorijos gyventojų interesams, t. y. ne mažiau kaip 50 proc. valdymo organo narių sudaro, socialinių ir kitų partnerių, taip pat jų asociacijų atstovai, iki 25 proc. – verslo atstovai ir iki 25 proc. – vietos valdžios atstovai.

Vietos veiklos grupės teritorija – kaimo vietovė, kurios gyventojų skaičius yra nuo 5 tūkst. iki 150 tūkst., įskaitant mažus miestelius, taip pat miestus, kurių gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. ir kurioje gyvenančių ir (arba) veikiančių asmenų interesams tenkinti įsteigta VVG.

4. Kitos šiose Taisyklėse vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jas apibrėžia Programa, VPS administravimo taisyklės, III krypties priemonių įgyvendinimo taisyklės, Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. 3D-153 (Žin., 2007, Nr. 41-1562; 2009, Nr. 21-834; 2010, Nr. 11-547) ir kiti teisės aktai.

III. INFORMACIJA APIE STRATEGIJĄ

5. Kviečiama teikti vietos projektų paraiškas pagal Telšių rajono vietos veiklos grupės integruotą vietos plėtros strategiją „Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija“, kurios prioritetai, pagrindiniai tikslai ir uždaviniai, remiamos priemonės yra šie:

II PRIORITETAS. „Visuomeninės paskirties pastatų atnaujinimas pritaikant juos bendruomenės poreikiams“. Kvietimui skiriama paramos lėšų suma: 720 000 Lt

Tikslai:

1. Rekonstruoti (ar suremontuoti) pastatus ir sutvarkyti aplinką.
2. Sukurti materialinę bazę nevyriausybiinių organizacijų veiklai.

Priemonės:

1. Viešosios paskirties pastatų rekonstrukcija, remontas, aplinkos sutvarkymas bei NVO materialinės bazės stiprinimas.
2. Kaimo vietovėse svarbių statinių rekonstravimas, remontas.
3. „Religinių objektų, jų statinių kompleksų kapitalinis remontas, restauravimas, atkūrimas, avarinės grėsmės šalinimas“.

III PRIORITETAS. „Viešosios infrastruktūros sutvarkymas atnaujinant ir išsaugant kaimo kraštovaizdžio ir kultūros paveldo komponentus“. Kvietimui skiriama paramos lėšų suma:**2 258 735 Lt****Tikslai:**

1. Kurti patrauklią aplinką gyventi ir dirbti kaimo vietovėse.
2. Sutvarkyti prieigas prie vandens telkinių ir sporto aikštynus.
3. Puoselėti tradicinius amatus ir išsaugoti kultūros paveldą.

Priemonės:

1. Prieigų prie vandens telkinių, parkų ir poilsio zonų įrengimas ir sutvarkymas.
2. Sporto aikštynų, salių įrengimas ir sutvarkymas, materialinės bazės stiprinimas.
3. Kultūros paveldo objektų išsaugojimas.
4. Tradicinių amatų dirbtuvių, kiemelių kūrimas.
6. Strategijos finansavimo šaltiniai yra šie: paramos lėšos (EŽŪFKP ir Lietuvos biudžeto lėšos). Paramos lėšos skirtos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“. Parama skirta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. 3D-324 „Dėl vietos plėtros strategijų, kurioms skiriama parama pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ sąrašo patvirtinimo“.

IV. REMIAMOS IR NEREMIAMOS VEIKLOS SRITYS**7. Pagal Priemonę remiama:****7.1. viešosios infrastruktūros sutvarkymas, sukūrimas:**

7.1.1 viešųjų erdvių sutvarkymas, sukūrimas, kultūrinio kraštovaizdžio komponentų išsaugojimas ir atnaujinimas, privažiuojamųjų kelių, gyvenvietės ribose esančių vietinės reikšmės gatvių ar jų atkarpų, priklausančių savivaldybei, ir (arba) prie viešosios paskirties ar kitų kaimo vietai svarbių pastatų ir (arba) statinių, rekreacinių zonų – transporto priemonėms privažiuoti ir (ar) pastatyti skirtos infrastruktūros, nepatenkančios į kelio sąvoką, apibrėžtą Lietuvos Respublikos kelių įstatyme (Žin., 1995, Nr. 44-1076; 2002, Nr. 101-4492), ir nenurodytų Taisyklių 8.3.1 punkte, – sutvarkymas, sukūrimas;

7.2. kaimo vietai svarbių statinių statyba, rekonstravimas, remontas ir pritaikymas visuomenės poreikiams;

7.3. istorinę, etnokultūrinę, architektūrinę ar kitokią kultūrinę vertę turinčių nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų bei vietovių pritaikymas ir šie tvarkybos darbai: kapitalinis remontas, avarijos grėsmės pašalinimas, konservavimas, restauravimas, atkūrimas (toliau – kultūros paveldo objektų tvarkyba);

7.4 Religinių objektų, jų statinių kompleksų kapitalinis remontas, restauravimas, atkūrimas, avarinės grėsmės šalinimas.

7.5. tradicinių amatų puoselėjimas:

7.5.1. tradicinių amatų centrų kūrimas ir (arba) plėtra;

7.5.2. sąlygų tradiciniams amatams pristatyti ir prekiauti amatininkų gaminiais sudarymas, įskaitant tradicinių amatų prekyviečių įrengimą.

8. Pagal Priemonę neremiama:

8.1. investicijos, remiamos iš kitų ES fondų ar bet kurios kitos nacionalinės programos (pvz.: hipodromų įrengimas ir plėtra, kempingų įrengimas ir kt.), investicijos, atliktos nesilaikant KPP Priemonės aprašyme nustatytų takoskyrų su kitomis ES finansavimo priemonėmis, investicijos, remiamos iš ES finansinės priemonės lėšų, žuvininkystės regionų plėtros strategijose numatyti įgyvendinti projektai ar jų dalys (etapai);

8.2. pagal kitas KPP priemones remiamos veiklos sritys, pvz., žemės ūkio vandentvarka, miškų infrastruktūros gerinimas (priėjimo prie miško žemės gerinimas, privačiuose miškuose įrengiant ar rekonstruojant miško kelius su žvyro dangą; miško sausinimo sistemų įrengimas ir rekonstrukcija vietovėse, nepriklausančiose „Natura 2000“ tinklui);

8.3. vietos projekte numatyta veikla ir investicijos, susijusios su:

8.3.1. magistralinių, krašto, rajoninių, vietinės reikšmės kelių, gatvių (išskyrus Taisyklių 7.1.1 punkte nurodytus atvejus) statyba, tvarkymu;

8.3.2. alkoholinių gėrimų gamyba;

8.3.3. tabako gaminių gamyba;

8.3.4. ginklų ir šaudmenų gamyba;

8.3.5. azartinių lošimų ir lažybų organizavimu;

8.3.6. didmenine prekyba, prekybos tinklų plėtra;

8.3.7. finansiniu tarpininkavimu, pagalbine finansinio tarpininkavimo veikla;

8.3.8. draudimo ir pensijų lėšų kaupimo veikla;

8.3.9. nekilnojamojo turto operacijomis;

8.3.10. teisinės veiklos organizavimu;

8.3.11. medžiokle ir su ja susijusiomis paslaugomis.

V. GALIMI PAREIŠKĖJAI IR PARTNERIAI

9. Vietos projektų paraiškas remiamai strategijai įgyvendinti gali teikti kaimo bendruomenė, nevyriausybinė organizacija, kitas viešasis juridinis asmuo, savivaldybė, išskyrus VVG.

10. Pareiškėjas gali teikti vietos projekto paraišką savarankiškai arba kartu su partneriu (-iais).

11. Partneris (-iai) – viešasis (-ieji) ar privatus (-ūs) juridinis (-iai) asmuo (-enys) arba fizinis (-iai) asmuo (-enys) – finansuojantis (-ys) vietos projekto įgyvendinimą pinigėmis lėšomis ir (arba) prisidedantis (-ys) prie vietos projekto įgyvendinimo įnašu natūra kaip nustatyta šių Taisyklių 41 punkte. Fizinis asmuo partneriu gali būti tik tada, kai vietos projekte numatyta investuoti į kultūros paveldo objektų tvarkybą. Partneris (-iai) – fizinis (-iai) asmuo (-enys) – prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti tik nuosavu piniginiu įnašu kaip nustatyta šių Taisyklių 18.2 punkte.

12. Pareiškėjui ir partneriui (-iams), jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu (-iais), taikomi tinkamumo reikalavimai, nurodyti šių Taisyklių 13 ir 14 punktuose.

13. Tinkamumo reikalavimai pareiškėjui, taikomi visiems pareiškėjams, nurodytiems šių Taisyklių 9 punkte:

13.1. pareiškėjas yra įvykdęs su mokesčių mokėjimu susijusius įsipareigojimus ir, jei jis yra registruotas draudėju, su socialinio draudimo įnašų mokėjimu susijusius įsipareigojimus vadovaudamasis Lietuvos Respublikos teisės aktais. Šis reikalavimas netaikomas įstaigoms, kurių veikla finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžeto, ir atskirais atvejais, jeigu Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pareiškėjui yra atidėti mokesčių arba socialinio draudimo įmokų mokėjimo terminai;

13.2. pareiškėjas yra registruotas Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Pareiškėjas yra veikiantis strategijos vykdytojo teritorijoje ne mažiau kaip vienerius metus iki vietos projekto paraiškos pateikimo;

13.3. pareiškėjas tvarko buhalterinę apskaitą vadovaudamasis Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymu (Žin. 2001, Nr. 99-3515) (išlyga taikoma Pelno nesiekiančių ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų buhalterinės apskaitos ir finansinių ataskaitų sudarymo ir pateikimo ir politinių kampanijų dalyvių neatlygintinai gauto turto ir paslaugų įvertinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. lapkričio 22 d. įsakymu Nr. 1K-372 (Žin., 2004, Nr. 171-6342), 2 punkte numatytiems atvejams) ;

13.4. pareiškėjas įsipareigoja be rašytinio strategijos vykdytojo ir Agentūros sutikimo mažiausiai penkerius metus nuo vietos projekto vykdymo sutarties pasirašymo dienos nedaryti esminio projekte numatytos veiklos pakeitimo, kuris:

13.4.1. paveiktų jos pobūdį ir sąlygas arba suteiktų pernelyg didelį pranašumą privačiam ar viešajam juridiniam bei fiziniam asmeniui;

13.4.2. įvyktų dėl paramos lėšomis įgyto turto nuosavybės pobūdžio pasikeitimo arba dėl gamybinės ar kitos projekte numatytos veiklos nutraukimo ar perkėlimo į kitą vietą;

13.5. pareiškėjas įsipareigoja atstovauti kaimo vietovės ir kaimo gyventojų viešiesiems poreikiams ir interesams;

13.6. pareiškėjas ir (arba) partneris (-iai) įsipareigoja, jei yra draudimo paslaugų galimybių, apdrausti turtą, kuriam įsigyti ar sukurti bus panaudota parama, ne trumpesniame kaip penkerių metų laikotarpiu nuo vietos projekto vykdymo sutarties pasirašymo: projekto įgyvendinimo laikotarpiu – didžiausiu turto atkuriamosios vertės draudimu nuo visų galimų rizikos atvejų, o įgyvendinus projektą – likutinei vertei, atsižvelgiant į atitinkamos rūšies turto naudojimo laiką ir taikomas turto nusidėvėjimo normas.

14. Tinkamumo reikalavimai partneriui (-iams), jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu (-iais):

14.1. partneris (-iai) turi atitikti taisyklių 13.1 punkte nustatytus reikalavimus.

14. Jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu (-iais), partneris (-iai) turi atitikti taisyklių 13.1 punkte nustatytus reikalavimus.

VI. NETINKAMI PAREIŠKĖJAI IR PARTNERIAI

15. Pareiškėjas ir (ar) partneris laikomas netinkamu paramai gauti, jeigu:

15.1. neatitinka šių Taisyklių 14 ir 15 punktuose nurodytų reikalavimų;

15.2. pareiškėjas ir (arba) partneris (-iai) vietos projekto paraiškoje, pridedamuose arba pagal paklausimą pateiktuose dokumentuose pateikė neteisingą informaciją, kuri turi esminės įtakos sprendimui dėl paramos skyrimo priimti;

15.3. pareiškėjui ir (arba) partneriui yra iškelta byla dėl bankroto ir (arba) jis yra likviduojamas;

15.4. yra priimtas galutinis sprendimas dėl pareiškėjo ir (arba) partnerio (-ių):

15.4.1. kitos sutarties dėl paramos skyrimo iš ES ir (arba) Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų pažeidimo;

15.4.2. paramos mokėjimo nutraukimo dėl padaryto pažeidimo;

15.4.3. įvykdytos nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo, susijusio (-ios) su parama;

15.5. pareiškėjas ir (arba) partneris, siekdamas palankaus sprendimo, bandė daryti įtaką paramos paraiškos vertinimą atliekančiam ir (arba) sprendimą dėl paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo priimančiam strategijos vykdytojui (VVG) vietos projekto paraiškų vertinimo ar atrankos proceso metu;

15.6. pareiškėjas ir (arba) partneris dėl subjektyvių priežasčių nevykdė ankstesnio projekto verslo ar veiklos plane užsibrėžtų tikslų ir priežiūros rodiklių (tokiu atveju jis netenka teisės kreiptis paramos pagal investicines priemones iki tol, kol nebus pašalinti veiklos trūkumai).

16. Pareiškėjas ir partneris neturi teisės pretenduoti į paramą:

16.1. vienerius metus 15.4.1 ir 15.4.2 punktuose nurodytais atvejais;

16.2. dvejus metus 15.4.3 punkte nurodytu atveju.

VII. PARTNERIO (-IŲ) DALYVAVIMAS ĮGYVENDINANT VIETOS PROJEKTĄ, BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS

17. Partnerio (-ių) dalyvavimas įgyvendinant vietos projektą galimas tais atvejais, kai jis yra būtinas ir pagrįstas vietos projekto paraiškoje, nurodytos partnerio (-ių) pasirinkimo priežastys.

18. Galimi partnerio (-ių) prisidėjimo prie vietos projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu ir įnašu natūra būdai:

18.1. partneris (-iai) – juridinis (-iai) asmuo (-enys) – prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti nuosavu piniginiu įnašu ir (arba) įnašu natūra – savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu;

18.2. partneris (-iai) – fizinis (-iai) asmuo (-enys) – prie vietos projekto įgyvendinimo gali prisidėti tik nuosavu piniginiu įnašu.

19. Tarp pareiškėjo ir partnerio (-ių) turi būti sudaryta (-os) vietos projekto įgyvendinimo bendradarbiavimo sutartis (-ys) (toliau – bendradarbiavimo sutartis).

20. Bendradarbiavimo sutartyje turi būti numatytos pagrindinės geros bendradarbiavimo praktikos taisyklės (bendradarbiavimo sutarties forma pateikiama šių Taisyklių 3 priede).

21. Asmuo, dalyvaujantis kaip partneris įgyvendinant vietos projektą, tuo pat metu turi teisę teikti savarankišką paramos paraišką (išskyrus fizinius asmenis).

VIII. VIETOS PROJEKTO TINKAMUMO REIKALAVIMAI

22. Vietos projekto tinkamumo reikalavimai yra šie:

22.1. vietos projektas atitinka šių Taisyklių 5 punkte nurodytus Strategijos prioriteto ir priemonės tikslus;

22.2. vietos projektas nepažeidžia ES horizontaliųjų sričių: darnaus vystymo, lygių galimybių, regioninės plėtros, informacinės visuomenės;

22.3. vietos projekte pagrįsta, kad bus užtikrintas vietos projekto tęstinumas;

22.4. vietos projekto įgyvendinimo vieta yra kaimo vietovė ar miestas iki 6000 gyventojų, išskyrus savivaldybių centrus;

22.5. vietos projekto įgyvendinimo vieta gali apimti kelias kaimo vietas;

22.6. vietos projektas yra viešojo pobūdžio (ne pelno), teikia visuomeninę naudą, tenkina viešuosius poreikius. Viešojo pobūdžio vietos projektu laikomas toks vietos projektas, iš kurio vietos projekto vykdytojas nesiekia gauti pelno, arba gaunamas pelnas investuojamas į vietos projekto veiklos plėtrą, tęstinumą, o tiesioginiai naudos gavėjai yra kaimo vietovėje veikiantys ir (arba) gyvenantys asmenys (pelno siekiantys vietos projektai neremiami). Investuoti į fizinių asmenų nuosavybės teise valdomą nekilnojamąjį turtą nėra galima;

22.7. vietos projektas atitinka Ministerijos patvirtintą vietos plėtros strategiją;

22.8. vietos projektas suderintas su savivaldybės, kurios teritorijoje planuojamas įgyvendinti, strateginiais dokumentais, planais;

22.9. jeigu vietos projektas teikiamas kartu su keliais partneriais, kurių teisinis statusas skiriasi, vietos projekte numatytų investicijų į skirtingo teisinio statuso partnerių turtą dalys turi būti aiškiai atskirtos, o paramos lyginamoji dalis apskaičiuojama atsižvelgiant į kiekvieno partnerio teisinį statusą, vadovaujantis šių Taisyklių 34 punktu;

22.10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentas patvirtina, kad numatomas įgyvendinti vietos projektas, susijęs su statyba ir (arba) infrastruktūros įrengimu, sutvarkymu atitinka aplinkosaugos reikalavimus;

22.11. jeigu vietos projekte numatoma naujų statinių statyba, pagrindžiama, kad vietos projekto įgyvendinimo vietoje nėra senų rekonstruotinių, remontuotinių pastatų, pritaikytinų vietos projekto tikslams pasiekti;

22.12. nekilnojamasis turtas, į kurį planuojama investuoti įgyvendinant vietos projektą, pareiškėjo ir (arba) partnerio (-ių), jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu (-iais), valdomas teisėtais pagrindais šia tvarka:

22.12.1. nekilnojamasis turtas priklauso pareiškėjui ir (arba) partneriui nuosavybės teise arba yra pareiškėjo ir (arba) partnerio valdomas kitais teisėtais pagrindais Taisyklių 22.12.3–22.12.4 punktuose nustatyta tvarka;

22.12.2. valstybinė žemė, kitas valstybinis turtas, valdomas pareiškėjo ar partnerio patikėjimo teise ar kitais teisėtais pagrindais 21.12.3 ir 21.12.4 punktuose nustatyta tvarka;

22.12.3. jeigu planuojama investuoti į ne nuosavybės teise, priklausantį nekilnojamąjį turtą, pareiškėjas ir (arba) partneris (-iai) su nekilnojamojo turto savininku, viešuoju juridiniu asmeniu, sudaro valdymo teisėtumą pagrindžiančią sutartį, registruojamą Nekilnojamojo turto registre, kurios galiojimo terminas ne trumpesnis kaip 5 (penkeri) metai, jei vietos projektus teikia kaimo bendruomenės ir savivaldybės, arba 10 (dešimt) metų, jei vietos projektus teikia kiti

juridiniai asmenys (pradedama skaičiuoti nuo planuojamos vietos projekto įgyvendinimo pabaigos), ir pateikia nekilnojamojo turto valdytojo sutikimą;

22.12.4. jeigu planuojama investuoti į valstybei nuosavybės teise priklausančią nekilnojamojį turtą – žemę, pareiškėjas su paraiška turi pateikti valstybinės žemės patikėtinio pareiškėjui arba projekto partneriui išduotą sprendimą leisti įgyvendinti projektą, pažymą apie valstybinės žemės priskyrimą neprivatizuotinai žemei, planinę medžiagą, kurioje būtų pažymėta projekto įgyvendinimo teritorija, ir dokumentą, kurio pagrindu pareiškėjas arba projekto partneris naudojami valstybinės žemės sklypu. Dokumentas, kurio pagrindu pareiškėjas naudojami valstybinės žemės sklypu, gali būti nepateikiamas tik tuo atveju, jeigu įgyvendinant vietos projektą nenumatyta sukurti nekilnojamojo daikto valstybiniame žemės sklype ir atvejais, nurodytais statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. D1– 826 (Žin., 2010 m, Nr. , Nr. 116-5944), 7 priede. Valstybinės žemės patikėtinio sprendimas leisti pareiškėjui įgyvendinti vietos projektą pateikiamas tuo atveju, kai įgyvendinant vietos projektą nenumatyta sukurti nekilnojamojo daikto;

22.13. vietos projekto įgyvendinimo trukmė negali viršyti 24 mėnesių. Jeigu turtas įgyjamas išperkamąja nuoma, 36 mėnesių nuo sprendimo skirti paramą priėmimo dienos ir nepažeidžiant Taisyklių 24.2 punkto nuostatų. Vietos projektai, kurie pateikti 2013 metais ir kuriems skiriama parama, turi būti įgyvendinti iki 2015 m. rugpjūčio 31 d.;

22.14. vietos projekte numatytos investicijos nebuvo, nėra ir nebus finansuojamas kitų ES fondų lėšomis;

22.15. jeigu vietos projekte numatyta kultūros paveldo objektų tvarkyba, objektas turi būti įtrauktas į Kultūros vertybių registrą;

22.16. vietos projekto įgyvendinimui pritaria visuotinis narių susirinkimas (taikoma, kai pareiškėjas yra kaimo bendruomenė);

22.17. vietos projekto paraiškoje prašoma paramos suma turi atitikti Taisyklių 32 punkte nustatytos didžiausios galimos paramos sumos, vienam vietos projektui įgyvendinti, reikalavimus.

IX. TINKAMOS IR NETINKAMOS FINANSUOTI IŠLAIDOS

23. Vietos projekto paraiškoje gali būti numatytos visos išlaidos, kurios yra tiesiogiai susijusios su vietos projekto įgyvendinimu, tačiau paramos lėšomis finansuojamos tik tinkamomis finansuoti pripažįstamos vietos projekto išlaidos ir neviršijančios numatyto paramos dydžio ir lyginamosios dalies.

24. Tinkamomis finansuoti pripažįstamos išlaidos:

24.1. būtinos vietos projektui įgyvendinti ir numatytos vietos projekto vykdymo sutartyje;

24.2. patirtos įgyvendinant vietos projektą, bet ne anksčiau kaip sprendimo skirti paramą įgyvendinti vietos projektą priėmimo data (išskyrus bendrąsias išlaidas). Vietos projektai, kurie pateikti 2013 metais ir kuriems skiriama parama, turi būti įgyvendinti iki 2015 m. rugpjūčio 31 d.;

24.3. bendrosios išlaidos, patirtos ne anksčiau kaip prieš dvejus metus iki paramos paraiškos pateikimo datos. Tačiau, jei parama vietos projektui neskiriama arba išlaidos patirtos nesilaikant Bendrųjų taisyklių XIV skyriuje numatytų pirkimo procedūrų, išlaidos nefinansuojamos;

24.4. faktiškai padarytos, užregistruotos vietos projekto vykdytojo apskaitoje ir pagrįstos išlaidų pagrindimo ir apmokėjimo įrodymo dokumentų originalais arba oficialiai patvirtintomis kopijomis;

24.5. padarytos prekėms, paslaugoms, darbams pirkti vadovaujantis Bendrųjų taisyklių XIV skyriuje nurodyta pirkimo tvarka;

24.6. padarytos naujoms, nenaudotoms, Lietuvos Respublikos ir ES teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkančioms prekėms įsigyti.

25. Tinkamos finansuoti išlaidos turi būti aiškiai išvardytos pagal išlaidų kategorijas, o ne pateikiamos bendra suma.

26. Tinkamų finansuoti išlaidų kategorijos:

26.1. darbų ir paslaugų, susijusių su konkrečių, vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimu ir investicijomis, pirkimo;

26.2. įrangos, įrenginių, technikos, mechanizmų nuomos, jei statyba, rekonstrukcija ar remontas atliekamas naudojant statytojo darbo jėgą;

26.3. naujų statybinių ir kitų medžiagų įsigijimo išlaidos, jei statyba, rekonstrukcija ar remontas atliekamas ūkio būdu;

26.4. naujos įrangos, įrenginių, technikos, mechanizmų, baldų, kitos įrangos, kompiuterinės įrangos ir programų, kitos elektroninės, skaitmeninės technikos įsigijimo išlaidos;

26.5. kitų prekių, tiesiogiai susijusių su projekto įgyvendinimu, įsigijimo išlaidos;

26.6. daugiamečių augalų įsigijimo išlaidos;

26.7. bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais, kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę, statinio statybos sklypo inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų trasų inžinerinių, geodezinių, topografinių tyrinėjimų dokumentų) išlaidos, investicinio projekto parengimo ir konsultavimo projekto įgyvendinimo išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų, statybos leidimo įsigijimo išlaidos, intelektinė veikla. Šios išlaidos gali sudaryti ne daugiau kaip 15 proc. tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų. Ne daugiau kaip 10 proc. tinkamų finansuoti

vietos projekto išlaidų gali būti skirta dėl vietos projekto parengimo ir (arba) vietos projekto įgyvendinimo;

26.8. informavimo ir viešinimo priemonių, nurodytų Bendrųjų taisyklių XXI skyriuje, susijusių su įgyvendinamu projektu, pirkimo išlaidos.

27. Netinkamos finansuoti projekto išlaidos yra:

27.1. nesusijusios su projektu ir remiama veikla, neatitinkančios taisyklių 24 –26 ir 36 punktuose nustatytų reikalavimų;

27.2. trumpalaikis turtas (trumpalaikio turto apibrėžtis pateikiama Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992) 13 straipsnio 4 dalyje), įgytas vietos projekto vykdytojo vietos projekto įgyvendinimo metu vietos projektui įgyvendinti skirtomis lėšomis, kurio vertė yra mažesnė nei vietos projekto vykdytojo numatyta mažiausia ilgalaikio turto vertė, ir kuris nepanaudojamas vietos projekto įgyvendinimo metu. Vietos projekto vykdytojas, siekdamas, kad trumpalaikis turtas būtų pripažįstamas tinkamomis finansuoti išlaidomis, jį turi panaudoti vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu;

27.3. išlaidos ar jų dalys, padarytos perkant prekes, darbus ar paslaugas ir nesilaikant Bendrųjų taisyklių XII skyriuje numatytos pirkimų tvarkos;

27.4. bendrųjų išlaidų dalis, viršijanti 15 proc. tinkamų finansuoti projekto išlaidų; bendrųjų išlaidų dalis, skirta dėl vietos projekto parengimo ir (arba) vietos projekto įgyvendinimo, viršijanti 10 proc. tinkamų finansuoti projekto išlaidų;

27.5. gyvūnai, vienmečiai augalai;

27.6. žemės pirkimo ir (arba) nuomos, ir (arba) kito nekilnojamojo turto pirkimo ir (arba) nuomos išlaidos;

27.7. banko mokesčiai už sąskaitos atidarymą ir tvarkymą, banko operacijų išlaidos;

27.8. išlaidos, susijusios su ilgalaikio turto draudimo paslaugomis;

27.9. statybos, rekonstrukcijos, remonto darbai, kai statyba, rekonstrukcija ar remontas atliekamas ūkio būdu;

27.10. turtas, į kurį nuosavybės teise nuosavybės teisė arba šios teisės atskirosios sudėtinės dalys: valdymas, naudojimas ar disponavimas yra laikinai uždraustos ar apribotos.

28. Pirkimo ir (arba) importo pridėtinės vertės mokestis (toliau – PVM), kurį vietos projekto vykdytojas (išskyrus projekto vykdytojus, nurodytus Taisyklių 29 punkte) pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą (Žin., 2002, Nr. 35-1271) turi ar galėtų turėti galimybę įtraukti į PVM ataskaitą (net jei tokio PVM vietos projekto vykdytojas į ataskaitą neįtraukė), visais atvejais yra netinkamas finansuoti iš paramos lėšų.

29. Kai vietos projekto vykdytojas yra valstybės arba savivaldybės institucija ar įstaiga, arba kitas viešasis juridinis asmuo, vykdomas valstybės ar savivaldybių veiklą, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 2 straipsnio 38 dalyje, PVM yra

netinkamas finansuoti iš paramos lėšų. Tokiu atveju PVM nuo apmokestinamosios prekių ir (ar) paslaugų, už kurias mokama iš EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšų, vertės, kurio vietos projekto vykdytojas pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą neturi ar negalėtų turėti galimybės įtraukti į PVM atskaitą, yra apmokamas iš šiam tikslui skirtų Ministerijos bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų.

30. Dėl teisės aktų pasikeitimų, turinčių įtakos PVM sumai, gali būti perskaičiuojama ir keičiama paraiškose arba paramos sutartyje nurodyta PVM suma (KPP administravimo taisyklių 67¹ punktas).

X. LĖŠŲ VIETOS PROJEKTAMS ĮGYVENDINTI DYDŽIO NUSTATYMO TVARKA

31. Kvietimui teikti vietos projektų paraiškas skiriama 2 978 735 Lt (du milijonai devyni šimtai septyniasdešimt aštuoni tūkstančiai septyni šimtai trisdešimt penki litai).

32. Didžiausia parama vietos projektui:

32.1. kai projektas teikiamas strategijos vykdytojui pagal Strategijos II Prioriteto priemones, nurodytas šių Taisyklių 5 punkte, suma yra iki 150 000 Lt (vienas šimtas penkiasdešimt tūkstančių litų);

32.2 kai projektas, teikiamas strategijos vykdytojui pagal Strategijos III Prioriteto priemones, nurodytas šių Taisyklių 5 punkte, ir projektui yra reikalaujama techninė dokumentacija suma - iki 120 000 (vienas šimtas dvidešimt tūkstančių litų), visai kitais atvejais iki 70 000 Lt (septyniasdešimt tūkstančių litų);

32.3. Parama turi būti skiriama nepažeidžiant valstybės pagalbos reikalavimų, vadovaujantis 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL 2006 L 379, p. 5);

32.4. Į nurodytas didžiausias projektui skirti paramos sumas neįskaičiuojamas PVM, kuris finansuojamas pagal šių Taisyklių 29 punktą.

33. Finansuojama iki:

33.1. 90 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, jeigu vietos projektas teikiamas pareiškėjo savarankiškai arba su partneriu (-iais) – juridiniu (-iais) asmeniu (-imis);

33.2. 75 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kai vietos projektas pareiškėjo teikiamas kartu su partneriais – fiziniiais asmenimis ir vietos projekte numatyta investuoti į kultūros paveldo objektų tvarkybą.

34. Tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kurių nepadengia lėšos vietos projektui įgyvendinti, dalį vietos projekto vykdytojas ir (arba) partneriai privalo finansuoti piniginiu įnašu ir (arba) prisidėti įnašu natūra Taisyklių 19, 41 punktuose nustatyta tvarka.

35. Mažiausia vietos projekto, kuris teikiamas strategijos vykdytojui pagal Strategijos veiklos sritis, nurodytas šių Taisyklių 5 punkte, vertė negali būti mažesnė nei 25 000 Lt. Į šią sumą neįskaičiuojamas PVM, kuris finansuojamas pagal šių Taisyklių 29 punktą.

36. Jei pareiškėjas naudojami kredito įstaigų išduotais kreditais vietos projektui, kuriam prašoma paramos, finansuoti ir pareiškėjui teikiama valstybės pagalba, kompensuojant dalį kredito įstaigai sumokėtų palūkanų ir (arba) dalį garantinio užmokesčio, didžiausia bendra paramos pagal šias Taisykles ir valstybės pagalbos lėšų suma ir intensyvumas vietos projektui ir jo tinkamoms išlaidoms finansuoti negali viršyti šiose Taisyklėse nustatytų dydžių. Tokiu atveju tinkamomis finansuoti išlaidomis laikomos šių Taisyklių reikalavimus atitinkančios ir su vietos projekto įgyvendinimu susijusios išlaidos, patirtos po prašymo kompensuoti dalį palūkanų ir (arba) dalį garantinio užmokesčio pateikimo dienos.

37. Jeigu vietos projekto įgyvendinimo metu vykdoma veikla, kuria vietos projekto vykdytojui ir (arba) partneriui (-iams) – ūkio subjektui (-ams) suteikiama *de minimis* pagalba, tokiu atveju:

37.1. Agentūra prieš suteikdama *de minimis* pagalbą Suteiktos valstybės pagalbos registre turi patikrinti, ar teikiama pagalba neviršys leidžiamo *de minimis* pagalbos dydžio, kaip nustatyta Komisijos reglamente Nr. 1998/2006. Vadovaujantis Komisijos reglamento Nr. 1998/2006 2 straipsnio nuostatomis bendra *de minimis* pagalbos, suteiktos vienam ūkio subjektui per trejus fiskalinius metus, suma turi neviršyti 690 560 Lt (šešių šimtų devyniasdešimt tūkstančių penkių šimtų šešiasdešimt litų). Ši riba taikoma neatsižvelgiant į *de minimis* pagalbos formą arba siekiamus tikslus ir į tai, ar valstybės narės skirta pagalba yra visa arba iš dalies finansuojama Bendrijos kilmės ištekliais. Laikotarpis nustatomas remiantis fiskaliniiais metais, kuriuos naudoja atitinkamoje valstybėje narėje esanti įmonė;

37.2. *de minimis* pagalba neturėtų būti kaupiama su valstybės pagalba, skiriama toms pačioms reikalavimus atitinkančioms išlaidoms padengti, jeigu dėl tokio pagalbos kaupimo kiekvienu atveju atskirai nustatytas pagalbos intensyvumas viršytų bendrosios išimties reglamente arba Europos Komisijos priimtame sprendime nustatytą dydį;

37.3. Agentūra turi duomenis apie suteiktą *de minimis* pagalbą per 3 darbo dienas pateikti Suteiktos valstybės pagalbos registru, įsteigtam Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. 35 (Žin., 2005, Nr. 9-282);

37.4. Agentūra turi patikrinti, ar paslaugas gaunantis ūkio subjektas atitinka kitus Komisijos reglamento Nr. 1998/2006 1 straipsnio 1 dalyje išvardytus reikalavimus;

37.5. pareiškėjas, teikdamas vietos projekte nurodytas paslaugas, nurodo partneriui (ūkio subjektui), kad jam suteikiama *de minimis* pagalba.

XI. ĮNAŠAS NATŪRA IR JO PRIPAŽINIMAS TINKAMU INDĖLIU VIETOS PROJEKTUI ĮGYVENDINTI

38. Vietos projekto vykdytojas ir (arba) partneris (-iai) – juridinis (-iai) asmuo (-enys), kai vietos projektas įgyvendinamas kartu su vietos projekto partneriu (-iais), įgyvendindamas arba prisidėdamas (-i) prie vietos projekto įgyvendinimo, gali prisidėti įnašu natūra. Jei vietos projekto partneris – fizinis asmuo, jis įnašu natūra prisidėti negali.

39. Pareiškėjo ir partnerio (-ių) – juridinio (-ių) asmens (-ų) – įnašu natūra gali būti savanoriškas darbas ir (arba) nekilnojamasis turtas.

40. Įnašas natūra laikomas tinkamu vietos projekto vykdytojo arba partnerio (-ių) nuosavu indėliu, kai tai yra:

40.1. nemokamas savanoriškas darbas, kurio vertė nustatyta atsižvelgiant į išdirbtą laiką ir valandinę atlygio vertę ir kuris atliktas vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu nepažeidžiant šių Taisyklių 41–42 punktuose nustatytų procedūrų. Nemokamas savanoriškas darbas reiškia, kad fizinis asmuo tam tikrą valandų skaičių skiria darbui, susijusiam su vietos projekto įgyvendinimu, ir tam sugaištas laikas yra prilyginamas tam tikrai piniginei vertei. Nemokamo savanoriško darbo valandinio atlygio vidutinė vertė per mėnesį negali viršyti vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčių dydžio (paskutinio ketvirčio iki paraiškos pateikimo datos vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis pagal duomenis, pateikiamus Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės interneto svetainėje www.stat.gov.lt/lt);

40.2. nekilnojamasis turtas, skirtas vietos projektui įgyvendinti, nuosavybės teise priklausantis vietos projekto vykdytojui ir (arba) partneriui (-iams) (išlyga taikoma tik valstybinei žemei, t. y. tuo atveju, kai vietos projektas yra numatytas įgyvendinti valstybinėje žemėje, pareiškėjas ir (arba) vietos projekto partneris turi pateikti valstybinės žemės valdymo teisėtumo įrodymo dokumentų kopijas). Kai projekto veiklos planuojamos vykdyti valstybės nuosavybės teise valdomose teritorijose, turi būti pateikti dokumentai, įrodantys, kad suteikta projekto reikmėms žemė yra valstybinė ir nėra priskirta turtui, į kurį bus atkuriamos nuosavybės teisės.

41. Įnašo natūra vertė gali sudaryti iki 10 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų. Įnašo natūra – nekilnojamojo turto vertė (litais) nustatoma ir tinkamumas vertinamas paraiškos vertinimo metu. Jeigu nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelės duomenimis (nemokamo savanoriško darbo atveju) arba VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro ar nepriklausomo eksperto, atlikusio nekilnojamojo turto vertinimą, išvados duomenimis (nekilnojamojo turto atveju) įnašas natūra sudaro daugiau kaip 10 proc. tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, įnašu natūra (kaip tinkamu nuosavu indėliu) pripažįstama (užskaitoma) 10 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų.

42. Įnašo natūra – nemokamo savanoriško darbo – pripažinimo tinkamu pareiškėjo ir (arba) partnerio įnašu tvarka nustatyta Bendrosiose taisyklėse (nemokamo savanoriško darbo laiko apskaitos lentelės forma pateikiama šių Taisyklių 6 priede).

XII. VIETOS PROJEKTŲ PARAIŠKŲ PIRMUMO VERTINIMAS

43. Vietos projektų paraiškų pirmumo vertinimas atliekamas tada, kai bendra pareiškėjų prašomų lėšų suma viršija kvietimo teikti vietos projektų paraiškas planuojamą skirti lėšų sumą, nurodytas šių Taisyklių 31 punkte.

44. Vietos projektų pirmumo kriterijai yra šie:

44.1. pareiškėjas – kaimo bendruomenė;

44.2. projektas apima nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių, pripažintų saugomomis, tvarkybą. Nekilnojamosios kultūros vertybės pripažintos saugomomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. ĮV-190 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ (Žin., 2005, Nr. [58-2034](#)) ir paskelbtos saugomomis savivaldybių ar valstybės. Kultūros vertybių registras skelbiamas Kultūros paveldo centro interneto svetainėje www.kpc.lt;

44.3. prašoma paramos tradicinių amatų centrui kurti;

44.4. pareiškėjas dalyvavo strategijos rengime ir (arba) jo projekto idėja yra paminėta strategijoje ir (arba) jos prieduose;

44.5. vietos projekto įgyvendinimas organizuojamas partnerystėje;

44.6. pareiškėjas pirmą kartą dalyvauja Vietos strategijos įgyvendinimui organizuojamame kvietime.

XIII. VIETOS PROJEKTO PARAIŠKOS PILDYMAS, PRIDEDAMI DOKUMENTAI IR TEIKIMAS

45. Vietos projekto paraiškos forma pateikiama šių Taisyklių 1 priede.

46. Vietos projekto paraiškos formos skelbiamos Telšių rajono vietos veiklos grupės interneto svetainėje www.telsiuvg.lt ir Agentūros interneto svetainėje www.nma.lt. Vietos projekto paraiškos formą taip pat galima gauti adresu Sedos g. 6, III aukštas, Telšiai.

47. Vietos projektų paraiškos pildomos ir teikiamos strategijos vykdytojui Bendrųjų taisyklių V skyriuje nustatyta tvarka.

48. Prie užpildytos vietos projekto paraiškos pareiškėjai privalo pridėti šiuos dokumentus, jų originalus arba nuorašus, patvirtintus teisės aktų nustatyta tvarka:

48.1. pareiškėjo, kai pareiškėjas yra juridinis asmuo ir partnerio (-ių), kai vietos projekto paraiška teikiama kartu su partneriu (-iais), registravimo pažymėjimą (-us);

48.2. pareiškėjo ir partnerio (-ių), kai vietos projekto paraiška teikiama kartu su partneriu (-iais), steigimo dokumentus, t. y. Įstatus jeigu pareiškėjas ar partneris neturi įstatų, turi būti

pateikiamas steigimo sandoris arba bendrieji nuostatai, arba kiti dokumentai, kuriuos įstatams prilygina Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 74–2262);

48.3. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pažymą apie pareiškėjo ir partnerio (-ių), kai pareiškėjas vietos projekto paraišką teikia kartu su partneriu (-iais), atsiskaitymą su Lietuvos Respublikos valstybės biudžetu (netaikoma įstaigoms, kurių veikla finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžeto, ir atskirais atvejais, jeigu Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pareiškėjui yra atidėti mokesčių arba socialinio draudimo įmokų mokėjimo terminai, ir ūkininkams). Pažyma turi būti išduota ne anksčiau kaip prieš 15 (penkiolika) darbo dienų iki vietos projekto paraiškos pateikimo strategijos vykdytojui dienos;

48.4. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pažymą apie pareiškėjo ir partnerio, jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu (-iais) (netaikoma įstaigoms, kurių veikla finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžeto, ir atskirais atvejais, jeigu Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pareiškėjui yra atidėti mokesčių arba socialinio draudimo įmokų mokėjimo terminai, ir ūkininkams), atsiskaitymą su valstybės socialinio draudimo fondu. Pažyma turi būti išduota ne anksčiau kaip prieš 15 (penkiolika) darbo dienų iki vietos projekto paraiškos pateikimo strategijos vykdytojui dienos;

48.5. pareiškėjo finansinės atskaitomybės dokumentus už praėjusius ir ataskaitinius finansinius metus (naujai įregistruoti juridiniai asmenys teikia ūkinės veiklos pradžios balansą). Šis reikalavimas netaikomas įstaigoms, kurių veikla finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžeto, ir atskirais atvejais, jeigu Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pareiškėjui yra atidėti mokesčių arba socialinio draudimo įmokų mokėjimo terminai, ūkininkams ir Pelno nesiekiančių ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sudarymo ir pateikimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. lapkričio 22 d. įsakymu Nr. 1K-372 (Žin., 2004, Nr. [171-6342](#)), 2 punkte numatytiems atvejams;

48.6. partnerio (-ių) finansinės atskaitomybės dokumentus už praėjusius ir ataskaitinius finansinius metus (naujai įregistruoto juridinio asmens ūkinės veiklos pradžios balansą), jei partneris (-iai) prie projekto įgyvendinimo prisideda piniginiu įnašu ir kai netaikoma išlyga, nustatyta šių Taisyklių 48.5 punkte;

48.7. prekių, darbų ar paslaugų teikėjų komercinius pasiūlymus arba kitus dokumentus, pagrindžiančius numatytą išlaidų vertę. Komercinis pasiūlymas parenkamas pareiškėjo nuožiūra, siekiant nustatyti galimų išlaidų vertę. Pareiškėjas strategijos vykdytojui prie vietos projekto paraiškos turi pateikti vieną pasirinktą komercinį pasiūlymą. Pareiškėjas, pateikęs vietos projekto paraišką strategijos vykdytojui ar pasirašęs vietos projekto vykdymo sutartį su strategijos

vykdytoju, prekių, darbų ar paslaugų pirkimus privalės organizuoti, vadovaudamasis Bendrųjų taisyklių XIII skyriuje nustatyta tvarka;

48.8. pareiškėjo ir partnerio (-ių), nekilnojamojo turto, į kurį planuojama investuoti įgyvendinant vietos projektą, nuosavybės dokumentus arba kitus nekilnojamojo turto valdymo teisėtumą įrodančius dokumentus, kai nekilnojamas turtas valdomas ne nuosavybės teise:

48.8.1. jeigu nekilnojamąjį turtą, į kurį planuojama investuoti vietos projekto įgyvendinimo metu, pareiškėjas arba partneris (-iai) valdo nuosavybės teise, pateikiama VĮ Registro centro išduota pažyma, patvirtinanti nekilnojamojo turto valdymo nuosavybės teise faktą (nekilnojamojo turto vertės nustatymo duomenys turi būti ne senesni kaip vienerių metų (skaičiuojama nuo paraiškos pateikimo dienos));

48.8.2. jeigu nekilnojamąjį turtą, į kurį planuojama investuoti, pareiškėjas valdo, naudojasi juo nuomos, panaudos ar kitais teisėtais pagrindais, pateikiama: rašytinės nuomos, panaudos ar kitos sutarties kopija (su fiziniu asmeniu gali būti sudaryta tik panaudos sutartis). Sutarties, sudarytos su juridiniu asmeniu, galiojimo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 5 (penkeri) metai – kaimo bendruomenių ir savivaldybių teikiamų vietos projektų atveju, arba 10 (dešimt) metų – kitų juridinių asmenų teikiamų vietos projektų atveju, panaudos sutarties, sudarytos su fiziniu asmeniu, galiojimo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 10 (dešimt) metų (pradedama skaičiuoti nuo planuojamos vietos projekto įgyvendinimo pabaigos), VĮ Registro centro išduota pažyma apie nuomos, panaudos ar kitos sutarties registravimą Nekilnojamojo turto registre ir asmens, kuriam nekilnojamas turtas priklauso nuosavybės teise, sutikimas, kad būtų atliekami su nekilnojamuoju turtu susiję ir vietos projekte numatyti darbai;

48.8.3. jeigu pareiškėjas arba partneris – viešasis juridinis asmuo, nekilnojamąjį turtą – valstybinę žemę, į kurią planuojama investuoti, valdo patikėjimo teise, ši teisė jam turi būti suteikta ne trumpesniam nei 5 (penkerių) metų laikotarpiui (pradedama skaičiuoti nuo numatomos vietos projekto įgyvendinimo pabaigos), o patikėjimo teise valdomo turto vertė turi būti nustatoma vadovaujantis VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro duomenimis arba nepriklausomo turto vertintojo, atlikusio nekilnojamojo turto vertinimą, išvada (nekilnojamojo turto vertės nustatymo duomenys turi būti ne senesni kaip vienerių metų (skaičiuojama nuo paraiškos pateikimo dienos));

48.8.4. jeigu pareiškėjas – viešasis juridinis asmuo planuoja investuoti į:

48.8.4.1. valstybinį nekilnojamąjį turtą – statinius, kurie valdomi valstybinio turto valdytojo, valstybinio turto valdytojo sutikimą įgyvendinti vietos projektą, o dokumentus įrodančius valstybinio nekilnojamojo turto valdymo teisėtumą, pareiškėjas turi pateikti iki (arba) su pirmuoju mokėjimo prašymu;

48.8.4.2. valstybinį nekilnojamąjį turtą – žemę, valstybinės žemės patikėtinio sprendimą leisti įgyvendinti vietos projektą, pažymą apie valstybinės žemės priskyrimą neprivatizuotinai žemei,

planinę medžiagą, kurioje būtų pažymėta projekto įgyvendinimo teritorija, ir dokumentą, kurio pagrindu pareiškėjas naudojami valstybinės žemės sklypu. Dokumentas, kurio pagrindu pareiškėjas naudojami valstybinės žemės sklypu, gali būti nepateikiamas tik tuo atveju, jeigu įgyvendinant vietos projektą nenumatyta sukurti nekilnojamojo daikto valstybiniame žemės sklype. Valstybinės žemės patikėtinio sprendimas leisti įgyvendinti vietos projektą pateikiamas tuo atveju, kai įgyvendinant vietos projektą nenumatyta sukurti nekilnojamojo daikto;

48.9. dokumentus, įrodančius, kad įranga, į kurią planuojama investuoti įgyvendinant vietos projektą, priklauso pareiškėjui nuosavybės teise;

48.10. dokumentus, patvirtinančius pareiškėjo ir (arba) partnerio (-ių) galimybes apmokėti vietos projekto dalį (pavyzdžiui, banko sąskaitos išrašą, paskolos sutartį, garantinį banko raštą, savivaldybės raštą dėl vietos projekto finansavimo iš dalies, partnerio (-ių), kai vietos projekto paraiška teikiama kartu su partneriu (-iais), garantinį raštą, kuriame patvirtinama, kad partneris prisidės prie vietos projekto pinigėmis lėšomis kt.), (netaikoma, kai pareiškėjas ir (arba) partneris (-iai) prie vietos projekto įgyvendinimo planuoja prisidėti tik įnašu natūra – nemokamu savanorišku darbu ir (arba) nekilnojamuoju turtu, nepažeidžiant šių Taisyklių nuostatų;

48.11. bendradarbiavimo sutartį (-tis), kai vietos projekto paraiška teikiama kartu su partneriu (-iais);

48.12. jeigu vietos projekte numatyti statybos (naujo statinio statyba, statinio rekonstravimas, statinio remontas ar statinio nugriovimas) ir arba infrastruktūros projekto įgyvendinimo vietoje kūrimo darbai, pateikiami šie dokumentai:

48.12.1. numatytiems statybos (naujo statinio statyba, statinio rekonstravimas, statinio kapitalinis remontas) ir (arba) infrastruktūros kūrimo darbams, vadovaujantis Statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2010 „Statinio projektavimas“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. D1-708 (Žin., 2005, Nr. [4-80](#); 2010, Nr. [115-5902](#)), nuostatomis, parengtas statinio statybos, rekonstravimo ar kapitalinio remonto techninis projektas (statinio projekto, bendroji, sklypo sutvarkymo (sklypo plano), architektūros, statybos skaičiuojamosios kainos nustatymo dalys) ir išduotas statybą leidžiantis dokumentas (tuo atveju, jei statinio projektas pradėtas rengti iki 2010 m. spalio 1 d. – statinio techninis projektas (statinio projekto bendroji, architektūros, technologijos, statybos skaičiuojamosios kainos nustatymo ir sklypo plano dalys), parengtas vadovaujantis Statybos techninio reglamento STR 1.05.07:2002 „Statinio projektavimo sąlygų sąvadas“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 215 (Žin., 2002, Nr. [54-2153](#)), nuostatomis, ir statybos leidimas), strategijos vykdytojui pateikiami kartu su paramos paraiška, arba, negavus statybą leidžiančio dokumento iki paramos paraiškos pateikimo, vėliausiai su pirmuoju mokėjimo prašymu. Jei projekte numatyta nesudėtingų (tarp jų – laikinų) statinių statyba, rekonstravimas ar kapitalinis remontas kultūros paveldo objekto ar saugojamoje teritorijoje, kartu su paramos paraiška arba

vėliausiai su pirmuoju mokėjimo prašymu pareiškėjas turi pateikti Lietuvos Respublikos statybos įstatyme (Žin., 1996, Nr. [32-788](#); 2001, Nr. [101-3597](#)) ir susijusiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta tvarka atsakingų institucijų suderintą supaprastintą statybos ar rekonstravimo projektą arba kapitalinio remonto aprašą (tuo atveju, jei nesudėtingų (tarp jų – laikinų) statinių statybos kultūros paveldo objekto ar saugomoje teritorijoje dokumentai pradėti rengti iki 2010 m. spalio 1 d., turi būti pateiktas supaprastintas statinio projektas). Jei projekte numatyta nesudėtingų (tarp jų – laikinų) statinių statyba, rekonstravimas ar kapitalinis remontas nebus vykdomi kultūros paveldo objekto ar saugojamoje teritorijoje, kartu su paramos paraiška pareiškėjas turi pateikti kitus bendruosius projektinius dokumentus. Statinio projekto aplinkos apsaugos dalis, parengta vadovaujantis Statybos techninio reglamento STR 1.05.05:2004 „Statinio projekto aplinkos apsaugos dalis“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 701 (Žin., 2004, Nr. [50-1675](#)), nuostatomis, į statinio techninį projektą įtraukiama tik tuo atveju, jei tai yra privaloma vadovaujantis Statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2010 „Statinio projektavimas“ ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatomis;

48.12.2. jei nėra galimybės šių Taisyklių 48.12.1 punkte nurodytų dokumentų pateikti kartu su paramos paraiška, paramos paraiškos pateikimo momentu turi būti pateiktas projektinis pasiūlymas (brėžinys, aiškinamasis raštas) su statybos išlaidų vertės skaičiavimu (tuo atveju, jei statinio projektas pradėtas rengti iki 2010 m. spalio 1 d., pateikiamas statinio projektavimo sąlygų sąvadas, statinio brėžinys, aiškinamasis raštas ir sprendinius pagrindžiantys skaičiavimai). Jei pareiškėjas šių Taisyklių 48.12.1 punkte išvardytus dokumentus teikia su paramos paraiška, šiame taisyklių punkte išvardytų dokumentų atskirai pateikti nereikia;

48.12.3. jei, nustatant investicijų vertę, nesivadovaujama statinių didžiausiais įkainiais, nurodytais Tinkamų finansuoti išlaidų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės didžiausiųjų įkainių nustatymo metodikoje, statinių techniniuose projektuose numatytoms investicijoms pagrįsti turi būti pateikta statybos skaičiuojamosios kainos nustatymo dalis (projektinės sąmatos), kuri turi būti patvirtinta atestuoto tai veiklos sričiai statinio projekto dalies vadovo parašu;

48.13. jei vietos projekte numatyta naujo statinio statyba, statinio rekonstrukcija, statinio kapitalinis remontas, tačiau jiems ir (ar) jų sudėtinėms dalims paramos neprašoma, Taisyklių 48.12.1–48.12.3 punktuose nurodyti reikalavimai netaikomi;

48.14. jei vietos projekte numatyta nauja statyba (statinių modernizavimas), pateikiama patvirtinta modernizavimo darbų atlikimo sąmata ir (kai taikoma) statybą leidžiantis dokumentas (statybą leidžiantis dokumentas gali būti pateikiamas ne vėliau kaip su pirmuoju mokėjimo prašymu);

48.15. savivaldybės administracijos raštą, kuriame nurodyta, kad savivaldybė, kurios teritorijoje numatoma įgyvendinti vietos projektą, nenumato atlikti vietos projekte numatytų investicijų iš kitų ES fondų ar Nacionalinio biudžeto lėšų į objektą, į kurį planuoja investuoti vietos

projekto vykdytojas (taikoma visiems, išskyrus savivaldybės teikiamiems vietos projektams ir vietos projektams, kurie teikiami su partneriu savivaldybe):

48.16. Regiono plėtros tarybos išduotą pažymą, patvirtinančią, kad vietos projekte numatytos investicijos nebuvo, nėra ir nebus finansuojamos Europos regioninės plėtros fondo lėšomis (taikoma, kai pareiškėjas – savivaldybė);

49. Strategijos vykdytojas pareiškėjui gali leisti pateikti kitus papildomus dokumentus, kurie,

pareiškėjo manymu, gali būti svarbūs vertinant vietos projektą.

50. Pareiškėjai gali raštu ir žodžiu pateikti strategijos vykdytojui klausimus dėl dalyvavimo įgyvendinant strategiją tvarkos ir sąlygų, dėl lėšų strategiją atitinkantiems vietos projektams įgyvendinti skyrimo sąlygų, dėl vietos projekto paraiškos ir pan. Bendrųjų taisyklių XXII skyriuje nustatyta tvarka.

XIV. INFORMACIJOS TEIKIMAS PAREIŠKĖJAMS

51. Pareiškėjai gali raštu ir žodžiu pateikti strategijos vykdytojui klausimus dėl dalyvavimo įgyvendinant strategiją tvarkos ir sąlygų; dėl lėšų strategiją atitinkantiems vietos projektams įgyvendinti skyrimo sąlygų; dėl vietos projekto paraiškos, mokėjimo prašymo pildymo; ir pan. Strategijos vykdytojas turi konsultuoti pareiškėjus šiais klausimais žodžiu telefonu, raštu ir el. paštu nuo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas paskelbimo dienos iki paskutinės vietos projektų paraiškų pagal kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas pateikimo dienos. Strategijos vykdytojas turi konsultuoti vietos projektų vykdytojus vietos projektų įgyvendinimo klausimais visą vietos projektų įgyvendinimo laikotarpį.

52. Pareiškėjai gali teirautis informacijos ir paaiškinimų šių strategijos vykdytojo paskirtų konsultuojančių asmenų: _

52.1. Vytautas Barsteiga, projekto vadovas, telefonu: 8 616 58021, elektroniniu paštu v.barsteiga@telsiai.lt ;

52.2. Birutė Baltuonienė, finansininkė, telefonu: 8 616 57986, 8 444 51951, elektroniniu paštu b.baltuoniene@telsiuvvg.lt ;

52.3. Virginija Jasevičienė, administratorė, telefonu: 8 616 57746, elektroniniu paštu tavi@tavi.lt ;

52.4. Sandra Valentinavičienė, administratorė, telefonu: 8 616 38484, 8 444 51951, elektroniniu paštu. s.valentinaviciene@telsiuvvg.lt;

52.5. Žodžiu, adresu: Sedos g. 6, (III aukštas), LT-87112 Telšiai.
